

نور الہندی

ناھری : نور محمد پوردی

موقت مدیری : جلال ساہو

۱۳۳۳ ص ۱۵

۱۳ ایلول ۱۳۳۳

پیل ۶ جلد ۱۳ صافی ۱۸۳

«اقوام مسلمة تاریخی» نك دوره لره تقسیم

ایکي سنه اول ، معلمی اولدیغیمز مکتبلردن بریسینده تورک تاریخنك دوره لره تقسیمه دأر بر تجربه ده بولمیش ایدك. او زمان طلبه لریمزدن وشعدی مساعی آرقداش لریمزدن اولان اوفالی زینت الله نوشیروان افندی ده ، او صره لره کندی طرفندن باشقه بر تقسیم طرزینی تکلیف ایتشدی. «تورک یوردی» مجموعه سنك ۸ نجی جلدینك ۴ نجی و ۵ نجی صاییلرنده بزم تقسیمك برخلاصه سی ايله زینت الله افندیك «تورک تاریخنك دورله تقسیمه دأر بر تجربه قلمیه» عنوانی برامك (travail) ی مندرجدر. بز ، تورک تاریخنك تقسیمه متعلق فکر ومطالعه لریمزی بیاندن اول ، صرف آوروپا اقوامنك وقایعی کوز اوکنده طوتیلوب یاپیلان ، قرون اولی ، قرون وسطی... الخ تقسیمنی موضوع بحث ایده رک: «تاریخ عمومی بی فرنك لسانلردن عثمانی ویا دیگر تورک لهجه لرینه نقل ایدنلر، آوروپالیرك قرون اولی ، قرون وسطی ، قرون اخیره وعصر حاضر تقسیمنی عیناً قبول ایتشلردر. ذاتاً معروف تاریخ عمومی ، عمومی تاریخ اولمقدن زیاده آوروپا رومانو - جرمن ملتلرینك تاریخی اولدیغندن بو تقسیمه اعتراض ایدیله بیلیر. -تاریخ عمومیده شرقك سامی، ایرانی وتورانی ملتلرینك تاریخنده غرب ملتلرینك تاریخی قادار بر طوتدیرمق ایسته ینلر واو یولده تدقیقاته کیریشه نلر ایچون ، آوروپالیرك تقسیمنی نظر تنقیددن کچیرملری اقتضا ایده جکدر. دییوردق وسامیلردن صهبونجی یهودیلرک آوروپا تقسیمنی نظر تنقیددن کچیره رک ، مکتبلرنده اوقوتدقلری تاریخ عمومی بی آرتق آوروپالیر طرزنده اقسامه آیرمدقلرینی مشاهدات ذاتیه مزه استناداً بیلدیریوردق [۱].

او زمان «تاریخ عمومی» بی ، شرق اسلامی اقوامنك جریان عمومی تاریخنسینه کوره تقسیم جسارتنده بولنامامش ، «تورکار» تاریخ عمومی بی دکلسه بیله ، کندی خصوصی تاریخنرینی اولسون تورکلرکک تحوانه کوره بعض دوره لره تقسیم ایتمک تجربه سنه قالدیشامازلری؟» دیه رک، تورک تاریخنك تقسیمه کیرشمشدك [۲].

دارالفنون عثمانی علم اصول تاریخ مدرسی پروفیسور مورتمان جنابلری ، کچن سنه تدریسیه [۱۳۳۲] ظرفنده ، بر ایکی درسی تاریخ عمومیك ادواره تقسیمه تخصیص ایده رک ، بو کون بزده مرعی اولان قرون قدیمه ، قرون وسطی ، قرون جدیده تقسیمنك آلمانیا ده هاله دارالفنون پروفیسورلردن قرویسئوف تسلا ریوس - که ۱۷۰۴ ده وفات ایتشدر - طرفندن تأسیس ایدیلوب تدریجاً آوروپایه تعمیم ایتدیکنی وفقط بو تقسیمك مؤرخین عثمانیه طرفندن نه زمان قبول وایلك دفعه اوله رق هانکی اثرده استعمال ایدیلدیکنه دأر معلومات اولمادیغنی بیان آیده مشدر . ینه مدرس مومی الیهك افاده سنه کوره احمد وفیق افندی بوندن ألی سنه اقدم عثمانی دارالفنوننده تدریس ایتمش اولدیغنی «حکمت تاریخ» درسارنده ماضینك تاریخنی ایکی جزؤه تفریق ایتکده در. برنجی جزؤ خلقت عالمندن

[۱] «تورک یوردی» - بیل ۴ - جلد ۸ - صافی ۴ (۲۳ نیسان ۱۳۳۱)

[۲] ایضا .

هجرتہ قادار کچن ۵۶ عصرک تاریخی اولوب ازمنه متقدمه وایکنجی جزؤ هجرتدن بوکونه قادار جریان ایدن وقوعاتی محتوی اولوب ازمنه متأخره تسمیه ایلشدور. وایکنجی جزؤی اقوام اسلامیہ تاریخی اساس اتخاذا ایدرک بر قاج فصله آیریر. بو مناسبتله بعض فصللری قرونه مترطه تسمیه ایدر [۳].

احمد وفیق افندینک (احمد وفیق پاشا مرحومک) تسلا ریوسک اصطلاحلری تصریف ایدرک قوللاندیغی پروفیسور مورتمانک افاده سندن آکلایورز. دها مؤخر تاریخ عمومی کتابلرنده محتویات و تقسیماتجه تصریفدن صرف نظر اولونارک، آوروپانک «تاریخ عمومی» دیدیکمز تاریخی طوضریدن طوضری به ترجمه و نقل ایدلش؛ قرون اولی، قرون وسطی و اخیرہ تقسیمیه عیناً قبول اولونمشدور.

۴. انجی عصر هجری ابتدالرنده عموم عثمانلی مکتبلرنده درس کتابی اوله رق آلدہ طولاشان تاریخلرک هبسی بو طرزده در.

پروفیسور مورتمانک، بزده مطلق بر صورتده «تاریخ عمومی» ديه متعارف اولان تاریخی «آوروپا ملتلی تاریخی» ديه یاد ایدرک تسلا ریوس تقسیمنک «آوروپا دولترلرینک تکامل سیاسی و مدنیلرینه صورت عمومیه ده موافق» اولدیغی سویله سندن وه اقوام مسلمہ تاریخی «نی» آوروپا ملتلی تاریخی «نه» مقابل قویله سندن آکلایورز که «تاریخ عمومی» اونک نظرنده دخی یالکز آوروپا ملتلی تاریخی در.

غرب و شرق تاریخلرنده معلومات وسیعه صاحبی اولان پروفیسور جنابلری، بزم آاز معلوماتلی، آاز دقتلی و آاز دوشونجه لی تاریخ مترجملرینک خطالرینه البته دوشمیه جکدی: قرون وسطا دن اعتباراً صرف آوروپا ملتلیرینک برده تاریخ مضمری «سی» ديه بیله جکمز «تاریخ عمومی» نک «اقوام مسلمہ تاریخی» نی ده شامل اولدیغی البته ادعا ایتیه جکدی. پروفیسور مورتمان، یالکز، آوروپا ملتلی تاریخنک «قرون قدیمه»، قرون وسطی و قرون جدیدہ ناملریله اوچ دوره تقسیمنک، آاز بر فرق ایله تاریخ اسلامده قابل تطبیق» اولدیغی در میان ایدیور:

«اقوام مسلمہ تاریخنک قرون اولی سی» — اسلامیت عربستانده ظهور ایله دیکنه و حضرت پیغمبری متعاقب کذار ایدن ایلك عصرلرده عربلر تاریخ اسلامک یکانه ممثلری بولندیغنه کوره» — عربستانک قبل الاسلام تاریخیدر. و بو دور اسلامک ظهور ایله نهایت برلور که «آوروپا ملتلی تاریخنک قرون قدیمه» نک نهایت تطابق ایتیمکده در.

آوروپا ملتلیرینک قرونه وسطی صایدقلری دوری، تاریخ اسلام ایچون ده قرون وسطی صایمقله برابر، ایکی قسمه آیریور.

۱ — ممالک اسلامیہ نک خلفای عربیه اداره سنده بولندقلری دور.

۲ — تورک پادشاهلرینک (آل سلجوق و سائر تورک خانداننک) سلطنتی؛ بغداد خلافتنک انحطاطدن سوکره ملل تورانیه (تورکار) ک باندا یجه اسلام ممالکنی اداره ایلدکاری دور.

[۳] «علم اصول تاریخ» — پروفیسور مورتمان — ۱۳۳۱ : ۱۳۳۲ سنه تدریسیه سنده دارالفنونده تقریر اولونان درساردن آلمه طاش باصه سی نوظلر — صحیفه ۷۹ : ۸۰.

دهاقیسه اولارق مملک اسلامیه ده حاکمیتک تورکاره کیمه سندن اولکی وصوکره کی دور، دیه بیایر.
بو ایکی دوری بربرندن لایقيله آیرمق کوج اولدینی سویله مکه برابر، پفسور مورتمان ساجوق
پادشاهلرندن طغرل بکک بغدادده خطبه ده نامی ذکر ایتیردیکی ۲۳ رمضان ۴۴۷ (= ۱۵ کانون
اول ۱۰۵۵) تاریخنی بر خط فاصل اوله رق قبول ایدیر.

مسلمان قوملرک و آوروپا ملتلرینک تاریخلرنده قرون وسطی نهایتی بر برینه تطابق ایدیور:
اقوام اسلامیه تاریخک قرون وسطاسی، استانبولک سلطان محمد طرفدن ضبطله نهایت بولور؛ بو
تاریخ آوروپا ملتلرنجه دخی قرون وسطاک اتهاسی صاییلر ۸۵۷ (= ۱۴۵۳).

محترم پروفیسورک افکار و مطالعاتی بزه خیلی شیر تعلیم و الهام ایتدیکنی، کندینه عرض شکران
ایده رک اعتراف ایله مکه برابر، «آوروپا ملتلی تاریخ» نک، تاریخ خصوصیتک تقسیماتده کی مبدأ
و منهاری آز چوق فرق ایله «اقوام مسلمه تاریخ» نده نقل و تطبیق ایتک طرفداری دکلر. ذاتاً
پروفیسورده بو تطبیقده کی او یغونسز نقدن دولای «تاریخ اسلام» ک قرون وسطاسی ایکی قسسه آیرمق
مجبوریتده قالمشدر.

آلمان دارالفنون مدرسلرندن اولان تسلا ریوسک ایلك دفعه اورطایه قویدینی قرون قدیمه، وسطی
و جدیده تقسیماتنه، بر آزیاقندن و دقتله بائیلجق اولورسه، فرق اولورکه بو تقسیمده اساس، قرون
وسطادن اعتباراً آوروپاده اک مهم و مرکزی وضعیت آلان جرمن اقوامک احوال و وقایعی در:

جرمن قوملرینک آوروپایه کیروب یونان-روما عالم مدینسه ختام ویره رک کندی رئیس لرندن
بری قیصرلرک پایتختنده حکمدار اعلان ایتملری قرون قدیمه یی قیاتوب، قرون وسطایی آچار؛ جرمن
قوملر آرمسند ظهور و انتشار ایدن تجدد دینینک، نصرانیتک صفوت اصلیه سنه رجوع ادعایله
جرمن مدینته عظیم بر حمله رقی بخش ایتمه سی قرون متوسطیه نهایت ووروب جدیدیه مبدأ اولور.
بوکا بناء پروفیسور تسلا ریوسک تاریخ عمومی یی بولمک ایستقده کی دورلر، آلمان تاریخ ملیتینک
دورلریدر، دینیه بیلیر.

آوروپا ملتلی تاریخنده جرمنلرک، جرمن اقوامک طوئینی موقعی، اقوام مسلمه تاریخنده
- طبیعی بعض فرقلره - تورکلر، تورک قوملری، طوتار، جرمن قوم و قیللرینک آوروپا تاریخنده کی
حیات و وقایعه، تورک قوم و قیللرینک اقوام مسلمه تاریخنده کی حیات و وقایعی آراسنده بر نوع
موازیلک وار، کیمدر: جرمنلر، یونان-روما عالمه کیروب بر مدت صوکره او طلمک حاکمی
اولدقلری کی، تورکلرده فرس-عرب عالمه کیروب پک جابوق او طلمک حاکمی اولمشلردر.
آوروپاده اکثر با جنوب اقوامندن انتخاب اولونان بر رئیس روحانینک یاننده بر جرمن ایمپراطور
بولدینی کی، عالم اسلامده حضرت خلیفه نک یاننده بر تورک سلطان کوروپورز. بو تورک
سلطان، پک جابوق عالم اسلامک حقیقی حاکمی اولویور و بر مدت صوکره ریاست روحانیه یی ده
نفسنده جمع ایدیور.

تسلا ریوسک تقسیمده نصرانیتک ظهوری ده گل، جرمن اقوامک آوروپاده موقع حاکمیه کیشی
قرون قدیمه نک نهایتی اوله رق قبول اولمشدر. بزده اوکا قیاساً، مسلمان قوملرک تاریخنده قرون قدیمه یی،

تورک‌کارک عالم اسلامه دخوليله برتورک بکنک الکيوکسک بدرجۀ عسکريه صعودی، یعنی طغرل بکک بغداده کيروب نامی خطبه ده ذکر ايتدیرمه سی آننده بولیورز. بوسورتله پروفورمورتانک قرون وسطی قسم تاینسه باشلانغیچ اتخاذ ایتدیکی واقعه، بزجه قرون وسطانک مبدأیدر. اقوام مسلمۀ تاریخینک ۴۷۷ سنه هجریه سندن اولکی وقایعی قرون قدیمیه عائددر. اقوام مسلمۀ تاریخینک قرون قدیمیه سی آننجق مسلمان اولالرندن اعتباراً باشلايه بیلیر. فقط بالآخره مسلمان اولان قوملرک قبل الاسلام تاریخه کیرن وقایعی ده واردر. عربلرک قبل الاسلام حیاتینک دین اسلام تاریخه علاقه سی، فرسلرک وتورکلرک مسلمان اولمهدن اولکی ماضیسندن دهافضله اولدینی، پروفورمورتانله برابر قبول اولنسه بيله، اقوام مسلمۀ تاریخینک سیاسی ومدنی اقسامنده قبل الاسلام تورک وفرس تاریخلرینک تأثیری عربلرک سندن آشاخی قالماز، ظن اولنور. بوجهله اقوام مسلمۀ تاریخینک قرون قدیمیه سنده یالکیز عربستانک قبل الاسلام تاریخینک، یعنی قبل الاسلام عربستانده موجود حمیر، غان، تدمر... الخ کبی حکومتلرک تاریخینک نقل ایله اکتفایتمک طوغری اولمه کرکدر. بوقسمه تورکلرک قبل الاسلام تاریخینک ده، فرسلرک قبل الاسلام تاریخینک ده، عربلرک قبل الاسلام تاریخینک قادار حقیقی اولارق - داخل اولورلر... اقوام مسلمۀ تاریخینک قرون وسطایی، برتورک سلطاننک بغداد خلافتنده خلیفه اسلامک واندۀ اوطورمه سندن باشلار، دیگر برتورک سلطاننک قسطنطنیه ده شرقی روما ایمپراطورلری تختنه جالس اولمهنه قادار دوام ایدر. قسم اعظمی جرمنلرک استیلاسیله زائل اولان جهانشمول روما ایمپراطورلری بقیه سی تورکلرک اورتهدن قالدیرمه لرله اقوام مسلمۀ تاریخینک قرون جدیده سی باشلار. بزم قرون وسطامز، عالم اسلامه حاکم اولمه مژدن شرقی رومایه صاحب اولماهنه قادار سوردر: وبو مهم وقعه ایله اقوام مسلمۀ وئلل آوروپائیۀ تاریخلرینک قرون وسطی وجدیده خط فاصللری تطابق ایتش اولور. هالله پروفورینک تقسیمه، کچن عصر میلادیده، اغلب احتمال فرانسزلر طرفندن، فرانسه اختلال کیری مبدأ صایلمق اوزره یکی برقسم علاوه اولونمشدر. قرون جدیده فرانسز اختلاله قادار کتیریلوب، اختلالدن صوکره کچن وقایع «تاریخ معاصر»، «زمانز تاریخینک» ویا «عصر حاضر تاریخینک» عنوانلری آلتۀ طوبالانلقده در. عصر حاضرک سچیۀ فکریه سی برطاقم نظریات سیاسیۀ واجتماعیه نیک انتشاری وبونلرک یاواش یاواش آوروپا اقوامنک حیاته نفوذ ایله وقایعک مؤثری اولمه سیدر. نظریات مذکورده اک مهم اساسلر حریت، مساوات، ملیت مشروطیت اساسلیردر. بو اساسی فکرلر، کچن عصر میلادی امتدادینجه آوروپانک هر طرفنده رواج بولارق، نهایت عصر حاضرک صوکلرینه دوغرو اقوام اسلامیه آراسنده انتشاره باشلامشدر. اقتصادی و سیاسی برطاقم سببلرله برلکده، بو افکارک نفوذ و تأثیریلدرکه ایران و عثمانی ممالکهنده ۲۰ نجی عصر میلادی ابتدالرنده انقلابات سیاسیۀ وقوعه کلشدر؛ ۱۹ نجی عصر میلادی نهایتلرندن بری اقوام مسلمۀ آراسنده ده، برعصر اقدم آوروپا ملتلری آراسنده اولدینی کبی، ملیت افکار و آمالی ظهور ایتش، کیتدکجه ده قرر و تأید ایلکده در. اگر ۱۹ نجی عصر میلادینک ابتدالری آوروپالی قوملر ایچون بر دور تاریخینک باشلانغیچ عد اولون بیلیرسه، ۲۰ نجی عصر میلادی، دهاف موافق ۱۴ نجی عصر هجری ابتدالری ده اقوام مسلمۀ ایچون بر دورک باشی صایلا بیلیر. وبو دورک مبدائی کوسترمک اوزره معین

بر تاریخ انتخاب ایتک لازمکیرسه ، عثمانلی - تورک دولتشده اعلان مشروطیت تاریخی اولان ۱۰ تموز ۱۳۲۴ (۲۳ تموز ۱۹۰۸) آله بیلیر. بوتقدیرده ۱۰ تموز ۱۳۲۴ دنبری اقوام مسلمة تاریختک عصر ماضری باشلامشدر .

عموم اقوام مسلمة تاریخی، یوقاریده ایضاح ایدیلدیکی وجهله دورلره تقسیم اولنورسه، بوکون اقوام مسلمة دن بری اولان تورکلرک تاریخی ده اوکا کوره بروجه آتی دورلره ایریله بیلیر :

قرونه قمریمه (قبل الاسلام تورکلر) - تورکلرک دین اسلامی قبولدن اولکی زمانلرینک تاریخی - تورک تاریختک قرون قدیمه سی، طغرل بکک نامنک بغدادده خطبه ده ذکر اولنمسه قدر دوام ایدر . قرونه وسطی (بعد الاسلام تورکلر) - تورکلرک اسلام عالمده کی احوال ووقایع . تورک تاریختک قرون وسطی سی طغرل بکک خطبه سندن، سلطان محمدک استانبولی فتحنه قدار دوام ایدر .

قرونه صمیمه (آوروپاده تورکلر) - تورکلرک آوروپاده یرلشوب، آوروپا قوملریله مناسبتدار اولدقلری زمانک وقایع و احوالی . تورک تاریختک قرون جدیده سی استانبولک فتحندن، عثمانلی انقلابنه قدار دوام ایدر . قرون جدیده تورک تاریختک عثمانلی دوره سیدر .

عصر ماضر (تورکلرده ملی انتباء) - تورکلرده ملیت فکرینک اوپانمه سندن اعتباراً باشلارکه مبدای عثمانلی انقلابی صایلابیلیر .

*

**

یوقاریده عرض وتکلیف اولونان صورت تقسیمک اقوام مسلمة تاریخنه اکاویفون اولدیغی دعوا ایدر جک قدار ادعا کار ده کلز . تقسیمک طرزی برقاچ نقطه نظر دن انتقاد مساعددر . یالکز برایکی نقطه ده مطلقا حقلی اولدیغمیزی ظن ایدیوروز :

(۱) شمدی یه قدار تاریخ مترجلرینک دایما یاپاکلدیکلری وجهله غرب تاریخی، - پروف سوردومانک تعبیریه «آوروپا ملتلی تاریخی»، - «تاریخ عمومی» تاقی ایدوب، اقوام شرقیه وقایع اورابه بر صیغیتی کی قیسه جه اکلهمک علما یا کلش وسیاسة مضردر .

(۲) «آوروپا ملتلی تاریخی» نک تقسیماتی «اقوام مسلمة تاریخی» نه عیناً تطبیق اولونماز .

آ ی

جنوره قوللژی ومکافات توزیعی

جنوره مکتبلرینک امتحانلرینی متعاقب بایراملری واردر . او کون شهر سالونلرندن برنده مکافات توزیع ایدیلیر، معارف وبلدییه دأره لری خیلی مصرفه کیرر . قوللرک مکافات توزیعی تموز اوچده (وبقتوریا هال) ده یاپیلدی . مراحمده شورای دولت و شورای اداره هیئتلی حاضر ایدی . سالون دفة آغاچلریله ویاپراقلرله دونادلمشدی . اولای طلبه،